

Inleiding

Vorige week lazen we over de roeping van Samuel. Vandaag lezen we over wat Samuel doet aan het einde van zijn loopbaan. God heeft hem de opdracht gegeven om het volk Israël de koning te geven waar het om vraagt.

Samuel is geen voorstander van een koning voor Israël. Toch doet hij wat God van hem vraagt. En God wijst hem op de man die hij tot koning zal moeten zalven. Deze man, Saul, is zich nergens van bewust.

Hij is samen met een knecht op zoek naar een stel weggelopen ezellen. Zijn knecht heeft hem geadviseerd om raad te vragen bij de ziener Samuel. Misschien kan hij hem helpen om de ezellen terug te vinden. Aarzelend stemt Saul in met dit plan, want hij is bang dat hij te lang van huis is en dat zijn vader ongerust over hem zal zijn. Toch doet hij wat de knecht zegt en gaat de stad in waar Samuel verblijft. Daar begint onze lezing uit 1 Samuel 9 vers 15 tot hoofdstuk 10 vers 1.

Jenneke Bal is vandaag onze lector.

1 Samuel 9: 15-10: 1

Lied: 72: 1 en 2 (Geef, Heer, de koning uwe rechten)

1 Petrus 5: 1-7

Lied: 72: 4 en 7

Geliefde gemeente van God onze Heer,

In tijden van crisis en onzekerheid verlangen veel mensen naar een sterke leider.

Iemand die hen zonder aarzelingen uit de bedreigende situatie zal leiden. Iemand die duidelijke taal spreekt en zijn mannetje staat.

We zien het de afgelopen 5 jaar gebeuren in heel veel landen:

Volken kiezen leiders die niet gekenmerkt worden door wijsheid, een genuanceerde mening of door bedachtzaamheid.

Nee, ze kiezen voor spierballentaal, voor heldere onderscheidingen tussen vriend en vijand, voor korte metten, voor harde aanpak en geen soft gedoe.

Zoiets, verlangde het volk Israël ook.

De druk van de Filistijnen was aanhoudend geweest en Samuel, hoewel een goede richter, had hen niet uit die benarde positie weten te bevrijden.

De zonen van Samuel blijken corrupt te zijn.

Net als de zonen van Eli destijds blijken zij niet over de kwaliteiten te beschikken van hun vader.

Daarom komen de oudsten bij elkaar en gaan ze naar Rama om met de oude Samuel te spreken.

Ze zeggen hem: U bent oud geworden en uw zonen volgen uw voorbeeld niet na.

Benoem liever een koning om ons te besturen, zoals alle andere volken er een hebben. Een sterke man zal onze problemen oplossen.

Samuel kan zich niet vinden in dit verzoek van het volk en hij richt zich in zijn gebed tot God.

En God zegt: Geef gehoor aan de stem van het volk. Jou verwerpen ze niet. Ze verwerpen juist mij als hun koning.

Maar, God vraagt Samuel wel om aan het volk uit te leggen wat de nadelen van een koning zijn.

Een koning zal zijn onderdanen gebruiken: de jongemannen zullen dienen in het leger, de jonge vrouwen in de hofhouding en de koning zal gebruik maken van de vruchtbaarste gronden van het land.

Alles zal ten dienste staan van de koning. Wanneer het volk voor een koning kiest, zullen zij God als hun helper verliezen.

Ondanks deze waarschuwingen blijft het volk aandringen bij Samuel. Wij willen een koning om net zo worden als de andere volkeren.

En dus moet Samuel een koning aanstellen.

En God wijst hem aan wie het moet zijn: de jongeman Saul. Groot van postuur, maar bescheiden van aard, uit een onbelangrijke stam en uit een onbelangrijke familie.

Een jongen met respect voor zijn vader, die bovendien ook nog luistert naar het advies van zijn knecht.

Het is bijna alsof Samuel toch een te negatief beeld van een koning had geschetst. Zou het dan toch nog meevallen?

Velen van u zullen het vervolg wel kennen: Sauls bescheidenheid verwordt tot onzekerheid en jaloezie.

Hij wordt een machtswellusteling die fout op fout stapelt en geen berouw kent.

Hij zal in ongenade vallen, bij God en bij het volk.

Het is triest dat dit gebeurt met de boerenzoon van Kis, die uit het juiste hout gesneden leek te zijn.

Blijkbaar heeft het koningschap iets met hem gedaan.

Sauls ego groeit als koning en wordt groter dan zijn trouw.

Zijn integriteit raakt in het geding.

'Een beetje integer' bestaat niet, zei oud minister Ien Dales ooit.

Goed leiderschap, het vraagt wat.

En een opgeblazen ego is de valkuil voor iedere leider. We zien het om ons heen, in de politiek, in verenigingen, op elke welkvloer kom je het tegen en soms ook in je zelf. Je verliest het contact, de context, de mensen uit het oog.

Het is een sombere conclusie die we kunnen trekken uit de grote lijnen van het boek Samuel. Macht corrumpeert en dynastieën vervallen vroeg of laat tot corruptie en afgoderij.

Is er dan werkelijk geen positieve boodschap te vinden in deze verhalen?

Ik denk dat de positieve boodschap niet zit in de grote lijnen, maar in de kleine gebeurtenissen en uitspraken in dat grote verhaal. Het grote verhaal lijkt op onze werkelijkheid. Het grote verhaal is net als veel verhalen in de Bijbel niet wereldvreemd, maar juist heel wereldeigen. Dat maakt die verhalen juist zo boeiend en relevant. Aan een verhaal dat veel liever is dan onze werkelijkheid kunnen we weinig hoop ontlenen. Maar als er in die rauwe werkelijkheid van machthebbers die niet deugen en van volken die zichzelf overleveren aan koningen en politici, als er in die werkelijkheid dan iets van God verschijnt, dan kan dat wel van betekenis zijn voor ons.

En één van de dingen die ik opvallend vond in deze hoofdstukken rondom de zalving van Saul als de eerste koning van Israël, was wat God tegen Samuël zei als uitleg van de roep om een koning. God zegt dan: ze verwerpen niet jou, maar juist mij als koning.

Dat is wat er gebeurt wanneer een volk om een sterke leider vraagt.

Ze vragen dan om iemand die boven het volk gaat staan omdat ze het vertrouwen zijn kwijt geraakt.

Vertrouwen in God, maar ook vertrouwen in elkaar als mensen. Daarom verlangen ze iemand die boven de menselijke maat uitstijgt, iemand die zal ingrijpen van bovenaf en de orde zal herstellen.

Saul is in dit stuk niet degene die deze macht ambieert, maar je ziet in de volgende hoofdstukken hoe snel die macht hem naar het hoofd stijgt.

Dat is niet het koningschap zoals God het voor ogen heeft.

Daarom koos hij ook een eenvoudige boerenzoon, uit een eenvoudige familie, uit een kleine stam.

Koningschap volgens de richtlijnen van God moet altijd een dienend leiderschap zijn, dienstbaar aan het volk, zorgzaam voor de onderdanen.

Koningschap kan alleen dan rechtvaardig zijn, wanneer de koning weet heeft van de Koning die groter is dan hij.

Psalm 72, de Psalm die we zojuist zongen, beschrijft hoe een koning zou moeten zijn. Het is een Psalm die toegeschreven wordt aan Salomo. Een Psalm die het koningschap an sich niet meer ter discussie stelt, maar duidelijk maakt hoe koningschap eruit zou moeten zien.

En Huub Oosterhuis dichtte bij deze de Psalm:

Er zou van godswege een koning komen – een koning!

Om orde te stellen op zaken:

onkreukbare rechtspraak voor allen,

opgetild de vernederden,

vreemdeling geëerbiedigd,

mensenrechten gewaarborgd:

van godswege een koning.

Vrede de bergen de dalen

vrede het graan op de akker

schoven gerechtigheid, brood

op de planken der armen.

Er zou een helper, een godmens –

arme, je schreeuwde om hulp,

nu is je helper gekomen

vrouwe, hier is uw helpman.

(..)

Er zou een gezalfde komen

op de rug van een ezeltje

overal heen waar mensen

worden geschonden – hij zou

hun wonden verbinden – hun ogen

doen op-lichten, hij zou

de wanhopigen zoeken:

hij zal ons zoeken en vinden.

(..)

Vrede zou het worden,

vrede de naam van de koning,
moge zijn koninkrijk bloeien,
vrede voor jou en voor jou
zou het worden en blijven.

mensen tot rust gekomen
pleinen hemelse vrede
amen zou het, ja amen.

Wij die dit zingen, wat zullen
wij hopen, huilen en smeken?
Kom toch haastig, vandaag nog
en dood zal niet meer zijn.

Het gedicht van Oosterhuis vertelt ons van het messiaanse koningschap,
gezalfd, bedoeld door God.
Niet iemand die de plaats van God inneemt,
maar iemand die zijn licht verspreidt en vrede brengt op aarde.
En in het gedicht van Oosterhuis zien we ineens de gestalte van Jezus oplichten,
de koning op het ezeltje,
de koning die zich niet liet verleiden door de macht,
maar die dienend ons voorging
in naastenliefde
in ontferming
in zelf opoffering.
Belangeloos was hij aanwezig bij wie uitgestoten zijn en eenzaam.

En met die woorden wil ik de overgang maken naar de tweede tekst die we vandaag hebben
gelezen, namelijk de tekst uit 1 Petrus 5. Vorige week lazen wij als kerkenraad deze tekst bij
de opening van de bezinningsdag.
Els Deenen nodigde ons allemaal uit om een zinnetje te kiezen uit deze tekst, een zinnetje
dat ons bijzonder aansprak.
Uit mijn hoofd kozen we de volgende zinnen uit:
²Hoed Gods kudde
De kudde is van God
Dien hem niet gedwongen maar vrijwillig
Dien hem niet om er zelf beter van te worden maar met belangeloze toewijding
Wees nederig, wil dienen
Je mag je zorgen afwentelen op God
Je ligt God na aan het hart.

En het bijzondere was dat we heel veel verschillende woorden en zinnen uitkozen, maar dat
onze verhalen daarachter heel sterk op elkaar aansloten.

Er was een diep bewustzijn van het feit dat de gemeente niet ons eigendom is, maar dat zij
aan God behoort. We spraken over je best doen, je talenten inzetten en alles tot in perfectie
willen regelen, maar daarnaast ook het besef dat je niet alles kunt controleren en dat het

mensenwerk blijft. Dat het goed is om je zorgen met God te delen. Dat het werk niet tot meerdere glorie van onszelf is, maar juist in alle eenvoud of nederigheid gedaan moet worden. En ook dat aan al het werk het vertrouwen ten grondslag ligt, dat wij God na aan het hart liggen.

Je zou het iedereen gunnen die in zijn werk of vrijwilligerswerk te maken heeft met bepaalde verantwoordelijkheden: een gesprek over motieven en drijfveren. Een open gesprek over wie God is in jouw taakopvatting en hoe jouw geloof je manier van werken kleurt. Misschien dat zulke gesprekken kunnen voorkomen, dat we net als Saul verworden tot iemand die we nooit waren, omdat de taak ons te groot was.

Dat wij onszelf mogen blijven en trouw aan Gods koninkrijk,
dat het zo mag zijn. Amen

Lied: 880: 1, 2, 3 en 4 (Het leven op aarde)